

Lietuvos
mokslo
taryba

Atviroji prieiga Status quo regione

Prof. Rūta Marcinkevičienė
Humanitarinių ir socialinių mokslų komitetas

- Informacija apie AP įvairiose šalyse:
 - <http://www.openaire.eu/lt/open-access/country-information/lithuania>
 - <http://www.unesco.org/new/en/communication-and-information/portals-and-platforms/goap/>
- Informacija apie AP esmę ir prasmę:
 - <http://www.unesco.org/new/en/communication-and-information/resources/publications-and-communication-materials/publications/full-list/policy-guidelines-for-the-development-and-promotion-of-open-access/>
 - <http://www.earlham.edu/~peters/fos/overview.htm>

Regional Consultation on

“Open Access to Scientific Information and Research – Concept and Policies”

jointly organised by UNESCO and the National
Library of Belarus

September 5-7, Minsk

- Tikslas – apsiukeisti informacija apie situaciją regione ir parengti rekomendaciją “AP prie mokslinės informacijos ir tyrimų – požiūris ir politika”.
- UNESCO veiksmų eiga: rekomendacija – deklaracija – konvencija.
- Iš 25 regiono šalių dalyvavo 19. AP situacijos apžvalga (kas nuveikta, pagrindiniai veikėjai, nacionaliniai projektai ir iniciatyvos), trukdžiai ir siekiamybė, galima tinklaveikos parama, geroji pažengusių šalių praktika.
- Darbas ES ir neES šalių grupėse: AP mandato galimybė, jos aprėptis ir ribos, licenzijos, deponavimas, AP tekstų rengimo kaštai, autorinės teisės, embargo, UNESCO vaidmuo ugdant savivoką.
- Rezultatas – parengtos Minsko seminaro dalyvių (dar ne UNESCO) rekomendacijos.

- Esminiai rekomendacijų bruožai:
 - nauja samprata (AP apima laisvą prieigą prie recenzuotų mokslo publikacijų ir duomenų);
 - akcentas mokslo finansavimo aiškumui, skaidrumui ir atsiskaitomybei;
 - dėmesys mokslo žinių poveikiui (ne tik ir ne tiek citavimui, bet visuomeniniam interesui skatinti) ir sklaidai;
 - naujos publikavimo kultūros svarba (plg. Europos mokslo fondo rengto 2011 m. Humanitarų pavasario deklaracija);
 - jau publikuotų tekstų vertinimo galimybė (kitoks recenzento vaidmuo, mokslo bendruomenės indėlis, patobulintos tekstų versijos);
 - išsaugota disciplinų, paradigmų, mokyklų, požiūrių, temų, publikavimo kalbų įvairovė (per įvairius publikavimo kanalus);
 - palengvinta mokslinės informacijos paieška ir palyginimas, apsaugota nuo mokslinės veiklos dubliavimo;
 - apsaugota akademinė etika, puoselėjamos akademinės bendruomenės;
 - įdiegti bendri technologiniai duomenų ir metaduomenų prieigos, tvarkymo ir surinkimo standartai;
 - Pakartotinis duomenų ir tekstų panaudojimas (re-use).

- Siekiamybė:
 - AP privaloma visam iš biudžeto finansuojamam mokslui;
 - AP įgyvendinama bendromis vyriausybių ir mokslo bendruomenių pastangomis;
 - veikia tarpvalstybiniai ir tarptautiniai AP tinklai;
 - veikia AP publikavimo kanalai ir informacinės sistemos;
 - sukurta regioninė ir globali AP infrastruktūra;
- Instrumentai:
 - esminiai dokumentai, AP mandatas, tarptautiniai tinklai; socialinių partnerių dialogas; viešoji nuomonė, etc.

- UNESCO AP strategija apima
 - politikos kūrimą,
 - gebėjimų ugdymą,
 - standartų taikymą,
 - partnerystę ir bendradarbiavimą,
 - informacijos apie AP sklaidą,
 - AP kūrimo metodologijų taikymą,
 - tarptautinio tinklo mezgimą.

- Regiono šalių prisistatymo akcentai:
 - įstatymai – įteisintas (ar ne) AP mandatas
 - pasirašyta (ar ne) Berlyno deklaracija
 - įkurtas (ar ne) nacionalinis repositoriumas
 - turimos (ar ne) institucinės saugyklos
 - įsteigta (ar ne) bibliotekų ar kokia kita asociacija
 - dalyvaujama (ar ne) tarptautiniuose projektuose ir konsorciuose
 - nurodomas AP žurnalų kiekis
 - aptariamos visuomenės nuomonė ir mokslo bendruomenės normos.

- AP ekonominis rentabilumas ir kaina
- AP ir autorių teisės (plagiatas), autorių požiūris
- AP ir leidėjų pelnas (double dip prenumeruojamiems leidiniams)
 - Horizon 2020: “research and results of publicly funded research” STM siūlo keisti į
 - “articles that describe, analyze and interpret research”, (neekspertuojamoji, pilkoji literatūra)
- Disciplininis AP netolygumas vs atskirų šalių AP politika
- AP infrastruktūros sukūrimas ir palaikymas
- Technologinės problemos ir standartai (PDF versus XML)
- Gratis (free-to-read, green road) vs Libre (free-to-do-more, golden)
- Tarpinių grandžių tarp įstatymų ir jų įgyvendinimo stoka

- STM on access (<http://www.stm-assoc.org/>)
- Following a meeting of its publishing Heads of House and ratification of its outcomes by the STM Board, STM has adopted the following policy statements on access.
- Publishers are committed to wide dissemination and unrestricted access to their content; the services that publishers provide must be paid for in some way.
- STM supports any and all models of access that are sustainable, and that ensure the integrity and permanence of the scholarly record on which progress is built.
- STM does not support unfunded mandates that constrain scholarly authors or affect the sustainability of the publishing enterprise.

- Mokslo ir studijų įstatymas, LMT veikla.
- Asociacijos – LMBA, LABT
- eLABa - nacionalinis repositoriumas
- Tarpinstituciniai archyvai (LIDA, Lituanistikos DB, MIDAs)
- Institucinės saugyklos (VDU, VGTU)
- Tarptautiniai projektai: OpenAIRE, OpenAIREplus, DART-Europe, DRIVER, PEER, NDLTD

- **LIETUVOS RESPUBLIKOS MOKSLO IR STUDIJŲ ĮSTATYMAS**
- **2009 m. balandžio 30 d. Nr. XI-242 Vilnius**
- **45 straipsnis. Mokslinės veiklos rezultatų viešumas**
- 1. Siekiant užtikrinti valstybės biudžeto lėšomis atliekamų mokslinių tyrimų kokybę, valstybės biudžeto lėšų panaudojimo skaidrumą, paskatinti mokslo pažangą, visi valstybinėse mokslo ir studijų institucijose atliekamų mokslo darbų rezultatai turi būti skelbiami viešai (internete ir kitais būdais), kiek tai neprieštarauja intelektualinės nuosavybės ir komercinių ar valstybės ir tarnybos paslapčių apsaugą reglamentuojantiems teisės aktams.
- 2. Valstybės biudžeto lėšomis nevalstybinėse mokslo ir studijų institucijose atliktų mokslinių tyrimų rezultatai skelbiami viešai (internete ir kitais būdais), kiek tai neprieštarauja intelektualinės nuosavybės ir komercinių ar valstybės paslapčių apsaugą reglamentuojantiems teisės aktams.

- LMT MOKSLININKŲ GRUPIŲ PROJEKTŲ FINANSAVIMO TVARKOS APRAŠAS
 - 82. Projekto vadovas ir vykdančioji institucija įsipareigoja, institucijos nustatyta tvarka ir sąlygomis užtikrinti tinkamą projekto įgyvendinimo metu gautų duomenų bei rezultatų išsaugojimą ir panaudojimą, o praėjus trejiems metams nuo projekto pabaigos – sudaryti prieigos prie jų galimybę.
 - 83. Taryba, praėjus trejiems metams nuo kiekvieno iš jos finansuotų projektų pabaigos, įsipareigoja sudaryti prieigos prie kiekvieno projekto baigiamosios ataskaitos galimybę.

- <http://www.lmba.lt/en/open-access/events> since 2005
- International Conference "Dissemination Possibilities for Lithuanian Research Journals in the World" in 2010
- LMBA implemented project 'Promoting Open Access in Lithuania' supported by EIFL open access grant in 2011
-
- International conference *Opening the Scientific Knowledge* in 2011
- A new OA project „Open Access from the Perspective of Young Researchers“ supported by EIFL grant started in 2012
-
- Yearly OA weeks organised since 2010

- printed and video promotional material on (<http://www.lmba.lt/en/open-access/video>)
- The survey to evaluate the OA policies and practices at the research and study institutions (http://www.lmba.lt/sites/default/files/OA_tyrimo%20ataskaita.pdf)
- 20 journals adopted the Open Journal System to assist in the OA publishing process in 2010
- Now OJS is used by 23 journals
- [33 journals](#) published in Lithuania were registered in the DOAJ catalogue in 2012

- AP patenka į atvirąją ekosistemą:
 - atvirieji mokymo ištekliai
 - atvirieji duomenys
 - atviroji bibliografija
 - atvirasis kodas
 - atvirasis mokslas
 - atvirosios inovacijos.
- Ar jis padės sukurti Atvirą visuomenę?